
Estonská literatura v Čechách

Michal Kovář

FILOZOFICKÁ FAKULTA
MASARYKOVA UNIVERZITA

#464

#464

OPERA FACULTATIS PHILOSOPHICAE
UNIVERSITATIS MASARYKIANAE

SISY FILOZOFICKÉ FAKULTY
MASARYKOVY UNIVERZITY

muni
PRESS

Estonská literatura v Čechách

Michal Kovář

#464

FILOZOFICKÁ FAKULTA
MASARYKOVA UNIVERZITA

BRNO 2017

KATALOGIZACE V KNIZE – NÁRODNÍ KNIHOVNA ČR

Kovář, Michal

Estonská literatura v Čechách / Michal Kovář. – Vydání první. – Brno : Filozofická fakulta, Masarykova univerzita, 2017. 88 stran. – (Opera Facultatis philosophicae Universitatis Masarykianae = Spisy Filozofické fakulty Masarykovy univerzity, ISSN 1211-3034 ; 464)

Anglické resumé

ISBN 978-80-210-8655-5

821.511.113 * 81'255.4 * 811.162.3'25 * 070.447 * 82.07 * 655.4/.5 * 821.511.113-051 * (437.3) * 016 * 013 * (048.8)

- estonská literatura – 19.-21. století
- literární překlady – Česko – 19.-21. století
- překlady do češtiny – 19.-21. století
- recenze – Česko – 19.-21. století
- interpretace a přijetí literárního díla – Česko – 19.-21. století
- knižní produkce – Česko – 19.-21. století
- estonští spisovatelé – 19.-21. století
- monografie
- odborné bibliografie
- bibliografie (kolektivní)

821.51.09 - Uraloaltajské literatury (o nich) [11]

01 - Bibliografie. Katalogy [12]

Recenzovali: Mgr. Lenka Fárová, Ph.D. (Univerzita Karlova)

Mgr. Pavel Štoll, Ph.D. (Univerzita Karlova)

© 2017 Michal Kovář

© 2017 Masarykova univerzita

ISBN 978-80-210-8655-5

ISBN 978-80-210-8656-2 (online : pdf)

ISSN 1211-3034

<https://doi.org/10.5817/CZ.MUNI.M210-8656-2017>

Obsah

ÚVOD	7
DĚJINY ČESKÉ RECEPCE ESTONSKÉ LITERATURY	11
Počátky v 19. století	11
Období do 2. světové války	14
Poválečná léta a léta šedesátá	20
Normalizace	29
Nová generace	48
ZÁVĚR	52
SUMMARY	55
BIBLIOGRAFIE	57
Soupis překladů	57
Soupis českých recenzí a studií o estonské literatuře	79
Další použitá literatura	87

ÚVOD

Estonská národní literatura vznikla podobně jako národní literatura česká vymezením se vůči domácí literární produkci německé či lépe německojazyčné. Ač bylo území dnešního Estonska v 19. století součástí dvou ruských gubernií, ruský vliv na estonskou národní literaturu byl poměrně malý. Estonský literární život i dlouho po připojení k ruskému impériu v 18. století bral inspiraci především ze severu a západu. Teprve od sovětské okupace v polovině 20. století, kdy se estonská literatura štěpí na literaturu sovětského Estonska a literaturu estonského exilu ve světě, přichází do Estonska větší vliv sovětské ruskojazyčné literatury. Jeho neblahé účinky na kvalitu estonské literatury, jichž si všimla i dobová česká kritika, byly však epizodické a poměrně krátké. V těch nejhorších případech docházelo k tomu, že ruský sovětský autor psal rusky pro sovětské i mezinárodní publikum jakoby hlasem Estonce. Zde je problém vymezení předmětu nejzřetelnější. Máme například vůbec sovětskou kvaziestonskou literaturu, tedy literární dílo s hlasem ukradeným Estoncům, zahrnout do dějin estonské literatury? Splňovaly „estonské“ romány Elmara Grina, případně prosovětská propagandistická dramata rusky píšícího Estonce Hanse Leberechta parametry dobového konceptu estonské literatury? V této práci, v níž jsem si vytkl za cíl zmapovat a popsat recepci estonské literatury v Čechách, na tuto obtížnou otázku naštěstí odpovědět nemusím. Stačí mi skutečnost, že se dané texty v Čechách četly jako díla estonská čili že v očích českého čtenáře koncept estonské literatury nějakým způsobem spoluvytvářely. Druhá podmínka, dostačující pro zahrnutí díla do mého výčtu, je skutečnost, že se dílo či jeho autor objevují v některé z estonských dějin estonské literatury, tudíž že splňují podmínky některého z dílčích, třeba i nevyjádřených estonských konceptů estonské literatury.

Na českém konceptu estonské literatury mě pak nejvíce zajímá tradiční otázka jazyková – jazyk originálu, předlohy i překladu –, hodnocení literárních kvalit

a širší kulturně geografická rekontextualizace. Zmiňuji samozřejmě též další faktory českého literárního pole, pokud mi jsou známy: například obecné preference překladatele a nakladatele, žánrový a tematický výběr, případně průsaky hrubých politických a ideologických zájmů do procesu vydávání estonských děl a vzdor vůči nim či naopak podřízení se. V tomto případě ovšem jde už spíš jen o historické anekdoty.

Za jádro práce však považuji samotnou bibliografii překladů, recenzí a dalších hodnotících textů. Práce je totiž míněna jako manuál pro ty čtenáře, kteří se chtějí seznámit, případně hlouběji seznámit s estonskou literaturou v jejím českém obzoru. Zbylá část práce je pouhým historickým komentářem věnovaným estofilům a nakladatelským pracovníkům, který má poukazem na různé recepční tendence usnadnit rozhodování o tom, co má být vydáno a co by se vydat vyplatilo.

Bibliografická hesla jsou řazená podle jména autora a dále názvu díla, což jsou, jak předpokládám, základní informace, dle nichž čtenář bude v soupisech vyhledávat. Rok vydání kladu až za údaj o místě vydání.

Jako obecný metodický vzor jsem pro svou práci použil studie Pétera Domokose *Recepce finské literatury v Maďarsku (A finn irodalom fogadtatása Magyarországon)*,¹ Toiva Kuldseppa *Estonská literatura ve Finsku (Viron kirjallisuus Suomessa)*² a Lenky Fárové *Recepce finské literatury v Čechách (Suomen kirjallisuuden vastaanotto Tšekissä)*.³ I kvůli svým vzorům jsem původně tuto práci napsal ve finském jazyce, a to jako část disertace *Recepce mladých uralských literatur v Čechách (Nuorten uralilaisten kirjallisuuksien vastaanotto Tšekissä)*.⁴ V disertaci jsem se zabýval kromě dalšího srovnáním tendencí a jejich faktorů v recepci jednotlivých mladých uralských literatur – estonské, finské, laponské, karelské, udmurtské atd. Tato komparativní rovina je zde ovšem potlačena.

České přijetí estonské literatury není zpracováno poprvé a bývá také pravidelně součástí českých přehledů dějin estonské literatury. Již před válkou se mapování česko-estonských kulturních vztahů věnoval řídící učitel mnoha českých gymnázií a dopisovatel *Lidových listů* Josef Obr.⁵ V dobách pozdějších se tématem zabývali dva hlavní čeští estonisté Vladimír Macura a Naděžda Slabihoudová, a také další

1 DOMOKOS, Péter. *A finn irodalom fogadtatása Magyarországon*. Akadémiai Kiadó, Budapest 1972.

2 KULDSEPP, Toivo. *Viron kirjallisuus Suomessa*. SKS, Helsinki 1977.

3 FÁROVÁ, Lenka. Suomen kirjallisuuden vastaanotto Tšekissä. In FÁROVÁ, Lenka – KULKKI-NIEMINEN, Auli (eds.). *Švejk tekee toisin – Suomalais-tšekkiläiset kirjallisuussuhteet*. Tampereen yliopisto, Tampere 1996, s. 7–43.

4 Disertace ohájena na Univerzitě Loránda Eötvöse v Budapešti roku 2014.

5 OBR, Josef. Pohled z ptačí perspektivy na estonskou literaturu I. *Lidové listy* 1927, 2, s. 1–2; OBR, Josef. Pohled z ptačí perspektivy na estonskou literaturu II. *Lidové listy* 1927, 144, s. 2; OBR, Josef. Pohled z ptačí perspektivy na estonskou literaturu III. *Lidové listy* 1927, 145, s. 2; OBR, Josef. První estonská povídka. *Lidové listy* 15, 1936, 236, s. 5.